

una lluminositat especial; l'intent de «retornar als temps gloriosos de la catalanitat, universalitat, progressisme, pluralitat i obertura» palesa aquesta voluntat de reconstrucció d'una tradició —és a dir, d'una vinculació de pensament, d'una continuïtat en el temps i d'una herència investigadora tràgicament perduda.

Tots els escrits de J. Maragall es caracteritzen per aquest excel·lent periodisme filosòfic que interpenetra vivències autobiogràfiques amb experiències intel·lectuals, i converteix les presències intel·lectuals en realitats vivents. Hom diria que hi ha hagut una constant voluntat de *reviure la intimitat de les consciències*, de voler donar un «testimoniatge íntim», fruit —com diu en el pròleg Eugenio Trias— d'una experiència prèvia marcada pel silenci, per la desolació lingüística i cultural, «pel pelegrinatge a través de l'erm de la nostra història recent». Però tot això està fet des d'una finalitat i un projecte de futur. No hi ha només en J. Maragall una enyorança tendra de l'ahir, sinó una voluntat retrogressiva d'anar vers la novetat des del passat, perquè «la lectura de documents relatius a la nostra història és —pot ser— d'una considerable eficàcia per a adoptar posicions coherents en el present i, naturalment, amb vista a edificar el futur» (p. 23). Si Landsberg ensenyà a J. Maragall que la història de la Filosofia no és sinó la història del filosofar, com a actitud antidisgregadora («entortolligadora» diu ell) del pensament i dels actes que comprometen, si tot saber és un saber encarnat en la vida mateixa, que troba la veritable justificació en els seus actes, això és ben palès en tots i cadascun dels articles i assaigs que aquest llibre recull.

Però J. Maragall no pretén només narrar l'aventura individual de l'ho-

me sinó sobretot l'aventura col·lectiva de tota una època, la seva. Potser també nosaltres, com el malaguanyat Landsberg, vivim avui una aventura interior *inacabada*, necessitem també respondre'ns la pregunta del vell deixeble de Scheler: «¿com vaig fent-me?, com anem fent-nos?». Des d'aquesta interrogació existencial, assumida per Jordi Maragall, prenen cos i tenen sentit tots els records i reflexions del seu llibre com si d'un únic fil conductor es tractés. Aleshores les cinc distintes parts del llibre («El marc, Maragall, Catalans, Persones i obres que han incidit en la meua vida i Estudis») poden ser contemplades no com a pures segregacions de pensaments sinó també com a compromís amb una colla de vivències raonades o, si hom vol, de raonaments viscuts, és a dir —com ell mateix comenta referint-se a García Bacca— com el fruit d'una consciència pràctica creadora de productes vius, vivificadora —a la fi— de la realitat: «La vivificació de la realitat es produeix a partir del moment que l'home parla. I la paraula és humana i humanitzadora, és comunicació i solidaritat —comunitat de destí» pp. 218-219).

Àngel Castiñeira

Salvador Pániker, Primer testament, Ed. Seix Barral, Barcelona 1985.

Aquest «Primer Testament» de Salvador Pániker és una autobiografia/ llegat molt original: és, sobretot, una autocrítica, la confessió que precedeix l'autoabsolució. L'interès està en la manera que aquest propòsit és portat

a terme, incidint en un context generacional, i en les conclusions filosòfiques que n'extreu.

Confessions com la de Pániker podem trobar-les dintre de la història de la filosofia —Rousseau— però no són freqüents en una generació d'intel·lectuals de postguerra que, en el nostre àmbit cultural, s'han dedicat a escriure tot tipus de cròniques i memòries.

En les obres autobiogràfiques dels filòsofs —i dels intel·lectuals en general—, hi trobem sempre una visió en un cert grau «religiosa». I això no és vàlid només per a autors com sant Agustí. Fins i tot en les cròniques més modernes i secularitzades, s'hi manifesta de diferents maneres, ja allunyades dels lligams dogmàtics.

En el cas de Pániker, aquest enfocament és clar i matisat:

Aquest és un llibre de religió, de la meua religió (que tant és re-ligació com des-ligació) on allò que més importa per mi és allò que ja no m'importa a mi: el mode com la realitat es diu a ella mateixa (discurs provisional i molt sovint facciós).

Hi ha en tot això, present, un cert esperit d'encantament i de sorpresa. Però, d'altra banda, tota rememoració és sempre una mena d'examen de consciència, d'interpretació, de valoració. Sobretot si l'autor, com Pániker, té un objectiu ben diferent de revifar els records predilectes: «reinventar la festa». La reflexió sobre la manera de manifestar-se, d'autoexpressar-se de la realitat és una de les originalitats d'aquest llibre. Pániker sabrà fer del seu cas una forma privilegiada de mostra de la condició humana. Finalment, i amb un perdó entès com a anihilació, com a comprensió de la falta, el llibre vol ser autoabsolutori.

Pániker parteix d'una sensació que, en bona mesura, és d'impotència i de finitud: «Moriré jo i no és gens clar allò que en quedarà», i conclou, sense dramatisme però lúcida: «el camí ha estat recorregut i allò que és millor continua sense ser fet».

Aquesta lucidesa de Pániker, passada per una inicial posició narcisista, serà la responsable del sadisme que impregna tot el llibre. La reconsideració que Pániker fa de fets, persones, comportaments, i sobretot, d'ell mateix, és dura, però també és temperada. El *Primer testamento* de Pániker ha estat escrit en una bona proporció per a Pániker, però sense oblidar mai que tot el que diu serà mostrat als altres i els altres, en aquest cas, són molts.

Imma Gálvez

Salvi Turró, Descartes. Del hermetismo a la nueva ciencia, Ed. Anthropos, Barcelona 1985.

Resulta sorprenent que una editorial iniciï una col·lecció dedicada a «autors, textos i temes de la filosofia» amb una tesina. I una tesina presentada no en alguna llunyana universitat sinó a Catalunya. *Descartes. Del hermetismo a la nueva ciencia* de Salvi Turró és una esplèndida obra que fa lamentar l'oblit en què, de segur, es troben algunes —almenys— de les produccions «acadèmiques» de les nostres universitats. Volem creure que no parlem d'un cas excepcional, tot i que per la seva grandària —450 pàgines, una vegada eliminada una gran part del feixuc aparell crític— no sigui habitual.

El llibre es divideix en tres parts.